

Prinsippprogram

Miljøpartiet De Grønnes mål er et medmenneskelig samfunn i økologisk balanse. Økonomien skal underordnes sunne økologiske prinsipper og fremme fred og rettferdighet både lokalt og globalt. Livskraftige lokalsamfunn basert på lokale ressurser er en forutsetning for å nå målet.

Miljøpartiet De Grønnes vedtekter § 1

Det gode, grønne liv	3
1. Naturen vi er en del av	3
Respekt for naturens tålegrenser	3
En ambisiøs og solidarisk klimapolitikk	4
Vern om det biologiske mangfoldet	4
Dyrenes verdi	4
2. Et levende demokrati	5
Maktfordeling og ansvarliggjøring	5
Et sterkt lokaldemokrati	5
Bred deltagelse og medbestemmelse	6
3. Grønn økonomi	6
Ressurser i kretsløp	6
En rettferdig økonomi	7
En trygg økonomi og god beredskap	7
En demokratisk økonomi	7
Grobunn for nyskaping	8
4. Et mangfoldig og inkluderende samfunn	8
Et mangfoldig kulturliv	9
Forsvar for asylretten	9
Likestilling og vern mot diskriminering	9
Urfolks rettigheter	10
5. Meningsfulle liv i et trygt velferdssamfunn	10
Trygghet og mestring	10
Deltagelse og mening	11
Folkehelse i et raust samfunn	11
Menneskevennlige omgivelser	11
6. En aktiv fredspolitikk	12
Grenser for bruk av militærmakt	12
En restriktiv våpenpolitikk	13
7. Internasjonalt samarbeid	13
Liten økonomi med stort ansvar	13
Europeisk samarbeid	14
Et demokratisk FN	14
8. Digitale rettigheter	14
Lik tilgang på nettet	14
Digitalt borgeransvar	15
Avslutning	15

Det gode, grønne liv

I samfunnet vi ønsker oss kan alle leve gode liv innenfor naturens tålegrenser. Demokratiet, økonomien og sivilsamfunnet virker sammen og utløser livsglede og skaperkraft.

Det grønne samfunnet spiller på de gode kreftene i mennesket. De beste løsningene blir til i samarbeid mellom folk, bedrifter, organisasjoner og land. Det er kort avstand fra engasjement til påvirkning og makt. Vi har høy tillit til hverandre. Mangfold og meningsbryting er lærerikt og et gode.

Mennesker lever og utvikler seg i meningsfulle fellesskap. Vi har ansvar for og bidrar i lokalsamfunnet. Samtidig får vi støtte og hjelp når det trengs. Vi bygger de nære fellesskapene våre på en måte som også er god for mangfoldet av mennesker og arter på hele jorden.

I det grønne samfunnet har mennesker mulighet til å leve fritt som seg selv. Den enkelte har rom til å finne og dyrke sine interesser, og mulighet til å oppleve mestring i alle livets faser. Den enkelte kan sette egne ideer ut i livet eller delta i samfunnets mange virksomheter. Det er naturlig og verdifullt at folk skaper, med hendene, med hodet og med hjertet. Sammen forvalter vi livsgrunnlaget og velferden. Et medmenneskelig samfunn er et samfunn der vi tar vare på hverandre. Vår politikk er basert på tre grunnleggende solidaritetsprinsipper: solidaritet med alle mennesker, solidaritet med fremtidige generasjoner og solidaritet med dyr og natur.

1. Naturen vi er en del av

Vi lever på en unik og vakker planet. Her er vi del av det utrolige mangfoldet av liv, og avhengige av sammensatte og sårbare økosystemer. De siste århundrene har mennesket satt store avtrykk. Dermed har vi også et stort ansvar for livet på jorden.

Mennesket må forvalte jordens økosystemer slik at de overlates i bedre stand til neste generasjon. Vi skal ikke eksperimentere med hva jorden kan tåle av menneskeskapte klimaendringer, naturinngrep og forurensning. For å verne om muligheten til å leve gode liv må vi raskt og rettferdig tilpasse levesettet vårt til naturens tålegrenser.

Respekt for naturens tålegrenser

Jordens størrelse setter grenser for hvor høyt materielt forbruk vi kan ha, og for hva vi kan forsyne oss av. Ved å samarbeide og fordele ressursene, kan vi ivareta

både grunnleggende behov og retten til materiell trygghet for mennesker på hele kloden. Vi kan høste av naturens overskudd. Samtidig kan vi ikke utarme ressursene på bekostning av andre mennesker, fremtidige generasjoner, andre arter eller naturen selv.

Frisk luft, rent vann, naturen og det biologiske mangfoldet må prioriteres foran økonomisk vekst. Til nå har vi forsynt oss av mer enn jorden klarer å gjenskape. Nå må vi håndtere følgene av dette, og reparere naturen der vi kan.

En ambisiøs og solidarisk klimapolitikk

Klimakrisen truer livet som vi kjenner det og er blant menneskehetens største, mest akutte utfordringer. Klimaendringer forverrer naturkrisen, legger press på arter og påvirker levebrødet til millioner. Løsningene finnes, men omstilling krever politisk handlekraft, kreativitet og forpliktende samarbeid på tvers av grenser. Klima- og naturhensyn må ses i sammenheng.

Norge må gå foran med nasjonale utslippskutt, hurtig omstilling av hele samfunnet og klimastøtte til fattige og sårbare land. Alle sektorer må bidra, men de største forurenserne må bidra mest. Målet bør være å overoppfylle våre internasjonale klimaforpliktelser.

For hver tidels grad global oppvarming vi kan unngå, redder vi liv og hindrer ødeleggelser. Fornybar energi, klimasmart næringsutvikling og nye forbruksmønstre gir håp. Samtidig må vi tilpasse oss klimaendringene som uansett kommer, og ivareta sosiale hensyn og økosystemer på veien mot et nullutslippssamfunn.

Vern om det biologiske mangfoldet

Andre arter og økosystemene de er en del av har egenverdi, uavhengig av om de har direkte nytte for oss mennesker. Vi står ikke hevet over naturen, men er en del av den. Et rikt arts- og naturmangfold er en forutsetning for trygghet og livskvalitet. For å opprettholde og styrke det biologiske mangfoldet trenger vi en kursendring hvor vi verner og restaurerer natur i stort monn, og hvor vi bekjemper farlige klimaendringer og fjerner skadelige utslipp av miljøgifter til naturen. Ved mangelfull kunnskap og stor usikkerhet om miljøkonsekvenser, må vi legge føre-var-prinsippet til grunn.

Dyrenes verdi

Alle dyr har egenverdi og kan ikke reduseres til nytteverdi for mennesket. Vi er moralsk forpliktet til å behandle dyr med respekt, til å unnlate å påføre dem unødig lidelse og til å se dem som en del av det verdifulle mangfoldet i både samfunnet og naturen.

Mennesket har et særlig ansvar for å ivareta velferden til dyr vi har makt over, og som er avhengige av oss. Dyr skal ha mulighet til å utfolde sine artstypiske og individuelle behov.

2. Et levende demokrati

Demokratiet skapes av at mennesker har innflytelse i samfunnet de er en del av. Et godt grasrot demokrati gir økt tillit. Det bidrar også til å utløse menneskets evner til å ta vare på hverandre, samarbeide og skape.

Folket er ikke bare produsenter og konsumenter av samfunnets varer og tjenester. De trenger å delta i og ha innflytelse i beslutningsprosesser som angår fellesskapet. Bred demokratisk deltakelse i ulike former gir best mulige og legitime beslutninger. Styresmaktene må utgå fra innbyggerne og tjene allmenne interesser.

Det norske demokratiet bygger på historiske bevegelser som har bidratt til å styrke og utvide menneskerettigheter, likestilling og velferd. Vi har fått sterke tradisjoner for samarbeid og mulighet til deltagelse.

Miljøpartiet De Grønne bygger videre på denne arven. Som del av en større internasjonal grønn partifamilie, med røtter i miljøbevegelsen, fredsbevegelsen og kvinnebevegelsen, vil vi utvide demokratiet. Slik vil vi skape en politikk for likestilling og i solidaritet med utsatte grupper, fremtidige generasjoner og naturen.

Maktfordeling og ansvarliggjøring

Makt skal ikke samles på få hender. Det er et demokratisk ideal at ansvaret som folkevalgt utøves av mennesker fra alle samfunnslag. Det sikrer et mangfold av ståsteder. Det motvirker samtidig stillstand, maktkonsentrasjon og utenforskap. Dette idealet krever samtidig at alle må sikres gode forutsetninger for å delta i de demokratiske prosessene. Det må skje gjennom god tilgang til informasjon, og gjennom trygge og tilgjengelige arenaer for engasjement.

Et sterkt demokrati er avhengig av at makthaverne kan ettergås og holdes til ansvar, og at mindretallenes rettigheter sikres. Ytringsfrihet, fri presse, organisasjonsfrihet, uavhengige domstoler, et rikt kulturliv, et sterkt sivilsamfunn og velfungerende, representative politiske parti er forutsetninger for demokratiet.

Et sterkt lokaldemokrati

I et grønt samfunn skal beslutninger tas nært menneskene som berøres og ressursene som forvaltes. Nærhet betyr ofte unik innsikt. Medbestemmelse og lokal forankring gir legitimitet og inspirerer til engasjement.

Samtidig må vi ta hensyn til de som kan påvirkes andre steder og til andre tider, og til verdier av nasjonal og internasjonal betydning. Det må være en balanse mellom lokaldemokrati og statlige rammer. Det gjelder særlig i saker som

berører menneskerettigheter eller naturverdier, og når fellesskapets allmenninger er utsatt for press.

Bred deltagelse og medbestemmelse

Demokrati og medborgerskap utøves på mange nivåer og steder. Sivilsamfunnet, lokale møteplasser, offentlige etater, utdanningsinstitusjoner og arbeidsplasser er alle viktige påvirkningskanaler i den enkeltes hverdag. Vi må sikre medbestemmelsesrett for dem det angår. Et grønt samfunn dyrker et mangfold av måter å delta og påvirke på.

Det representative og formelle demokratiet – Stortinget, regjeringen, fylkesting og kommunestyre – kan oppleves fremmed for mange. En oppsplittet offentlighet og en opplevelse av stadig sterkere motpoler kan true fellesskapet, og også stå i veien for god informasjon og fruktbar debatt. Vi må aktivt inkludere ungdom, eldre, mennesker med funksjonsnedsettelse og andre som i dag er underrepresentert eller tilsidesatt. Vi må også hegne om møteplasser der ulike grupper kan samhandle.

De Grønne vil videreutvikle demokratiet, slik at det fungerer bedre for flere. Vi er derfor også åpne for å ta i bruk nye verktøy som kan myndiggjøre befolkningen og oppmuntre til deltakelse.

3. Grønn økonomi

Målet for en grønn økonomi er å sørge for gode liv for alle, nå og i fremtiden. Jordens ressurser må forvaltes og fordeles slik at vi ivaretar menneskerettigheter og tar hensyn til naturens tålegrenser. Innenfor disse rammene skal en grønn økonomi bygge opp under kreativitet, samarbeid og skaperkraft.

Økologisk og sosial bærekraft må være like viktige styringsmål som økonomisk bærekraft, både nasjonalt og lokalt.

Ressurser i kretsløp

Verdiskaping må skje på lag med naturen. Grønn økonomi lærer av naturens samspill, for å utvikle en økonomi som er mer skånsom og mer langsiktig. Jo større vårt totale forbruk er, jo mer sårbare blir vi. Vi kan ikke forvente at teknologisk utvikling kan veie opp for dette alene. Overforbruk gjør oss sårbare, og påfører planeten vår stor skade. Derfor må det totale forbruket reduseres og økonomien må unngå sløsing, svinn og kollaps. Da må ressurser gå i kretsløp, og vi må i størst mulig grad legge til rette for gjenbruk, reparasjon, resirkulering og deling. Vi kan ikke hente mer ut av naturen enn det som kan gjenskapes eller tilbakeføres. Vi kan heller ikke slippe mer ut i naturen enn den kan håndtere. En grønn økonomi kan ikke være avhengig av å vokse.

En rettferdig økonomi

I løpet av 1800- og 1900-tallet har sosiale og liberale bevegelser bidratt til å gjøre mange menneskers liv bedre. I løpet av 1800- og 1900-tallet har sosiale og liberale bevegelser, som arbeiderbevegelsen med sine sosialdemokratiske ideer, bidratt til å gjøre mange menneskers liv bedre. En grønn økonomi bygger videre på denne arven. Måten samfunnet og blandingsøkonomien er organisert på har gitt Norge et høyt velstandsnivå. Vi vil videreføre samarbeidet mellom partene i arbeidslivet og myndighetene. Samfunnet skal ha et levende og variert næringsliv, et omfordelende skattesystem og et godt sosialt sikkerhetsnett. Vi må sikre at også de som sitter nederst ved bordet opplever trygghet.

Både lokalt, nasjonalt og internasjonalt må velstanden fordeles slik at mennesker ikke lever i fattigdom. Alle skal kunne ta del i fellesskapet og ha mulighet til å leve frie liv. Små forskjeller bidrar til sunne, tillitsfulle samfunn, og gjør det mulig å sikre gode liv for alle på en begrenset klode.

En trygg økonomi og god beredskap

Et trygt samfunn forutsetter at vi tar vare på naturmangfold, bekjemper klimaendringer og har en sterk beredskap. Slik kan vi redusere og unngå kriser, og bedre håndtere de som oppstår, til fordel for oss alle og økonomien.

Utviklingen innenfor kunstig intelligens og bioteknologi byr på både muligheter og store utfordringer. For å sikre at denne teknologien blir brukt til menneskehetens og naturens beste må myndighetene være i forkant med regulering.

Vi må sikre forsyning av mat, energi og andre varer og tjenester der folk er. Det krever en robust infrastruktur, i tillegg til kriseforebygging og -beredskap. Beredskapspolitikken må være risikoinformert, ta høyde for usikkerhet og involvere befolkningen. Matproduksjonen bør baseres på lokale ressurser, lokale verdikjeder og gode arbeidsvilkår. Det skal sikre god og sunn mat til befolkningen, og hindrer unødvendig press på andre lands ressurser. Energisystemet må baseres på effektiv energibruk og på klima- og miljøvennlige energikilder. Ingen kan møte en krisesituasjon alene. Å bygge gode samarbeid med våre naboland er å bygge egen motstandsdyktighet. Ingen kan møte en krisesituasjon alene. Å bygge gode samarbeid med våre naboland er å bygge egen motstandsdyktighet.

En demokratisk økonomi

Verdiskapingen basert på våre felles ressurser skal komme oss alle til gode. Vi må redusere konsentrasjonen av rikdom. Kapital er makt. Det gjør gjennomsiktighet, regulering av markedet og utjevning av ulikheter nødvendig.

Markedsbaserte løsninger kan brukes til å fremme grønne innovasjoner, sosialt entreprenørskap og ressursbesparelser, så lenge markedene reguleres slik at de ikke gir økte forskjeller eller overutnyttelse av naturressurser og arbeidskraft.

Spredt eierskap og et næringsliv med mange små og mellomstore bedrifter er viktig for å skape deltagelse. Slik sikrer vi også nærhet til beslutninger og spredning av makt. Det sikrer forsyning og tjenester der folk bor. Alternative eierskapsmodeller som fremmer samarbeid og medvirkning er viktig for maktspredning og mangfold og kan skape et mer meningsfylt arbeidsliv for mange.

Arbeidslivet, næringslivet og offentlige institusjoner kan ikke alene oppfylle alle menneskelige behov. Derfor utgjør sivilsamfunnet en vesentlig del av en grønn økonomi. Det gir omsorg, sosiale møter og meningsfulle oppgaver vi trenger for å ha gode liv.

Grobunn for nyskaping

Gode muligheter for å skape verdier og arbeidsplasser er en kilde til frihet og rikdom for hele samfunnet. Politikken skal både gi forutsigbarhet og forutsetninger for nyskaping. I en internasjonal økonomi må staten være aktiv for å sikre at ønsket teknologiutvikling, produksjon og verdiskaping kan skje lokalt og i tråd med målene for en grønn økonomi.

Grunnleggende infrastruktur og tjenesteyting er et offentlig ansvar. Kommersielle og ideelle aktører kan samtidig bidra med nytenkning og kreativitet. Så lenge vi unngår sårbarhet og uønsket markedsrett har vi tro på at et mangfold av aktører kan bidra til å løse samfunnets oppgaver.

4. Et mangfoldig og inkluderende samfunn

Miljøpartiet De Grønne er et interseksjonelt feministisk og anti-rasistisk parti, og jobber for likestilling og likeverd på tvers av ulike grupper.

Alle mennesker har rett til å ta egne valg, uttrykke seg fritt, skape og få støtte til å forme egne liv, delta og utøve sine samfunnsplikter. Denne friheten omfatter de sosiale, kulturelle, intellektuelle og åndelige aspektene av tilværelsen, og også de materielle. Alle mennesker har en iboende og ukrenkelig verdi. Ulike grupper er først og fremst medmennesker og skal behandles deretter. En blomstrende frivillighet i all sin prakt, utøvet gjennom bl.a. idrett og politikk, er alle produkter av frihetene vi ofte tar for gitt i Norge.

Prinsippene i FNs menneskerettighetserklæring og Grunnloven skal regulere fredelig, demokratisk og likeverdig sameksistens. Et inkluderende samfunn legger disse til grunn og likestiller FN-konvensjonene for kvinner, barn og mennesker med nedsatt funksjonsevne i den norske menneskerettsloven.

Barns rettigheter er særlig sårbare for krenkelser, og deres rett til medvirkning skal ivaretas.

Mangfold er verdifullt, men kan også utfordre oss. Kulturell, religiøs, språklig og kroppslig variasjon kan gjøre oss mer robuste og kreative som fellesskap, gitt at vi møter hverandre med åpenhet, respekt og toleranse. Kultur, tradisjon og religion må samtidig aldri forstås som en unnskyldning for å utøve diskriminering, bryte menneskerettighetene eller undergrave demokratiet. Ingen samfunn eller kulturer er uforanderlige eller entydige. Alle har potensial for positiv utvikling.

Et mangfoldig kulturliv

Kultur bygger fellesskap og identitet. Kulturlivet kan berike, avspeile og problematisere livene våre, på tvers av ulikheter. Fri kunst og et levende kulturliv gir mulighet til å utfolde seg. Kulturlivet er også plattform for demokratisk deltagelse.

For at alle skal kunne bidra i og berikes av kulturen, må politikken bygge på likestillingsprinsipper, søke maktspredning og være en motvekt til det kommersielle markedet. Fellesskapet må bidra for å sikre frihet og spillerom for kunstnere og for å åpne opp kunsten for alle.

Staten har et ansvar for å jevne ut ubalansen i forholdet mellom norske målformer og nasjonale minoriteters språk, mellom talespråk, skriftspråk, tegnspråk og alternativt supplerende kommunikasjon¹.

Forsvar for asylretten

I århundret vi har foran oss kan folkevandringen i verden bli mer omfattende, blant annet som følge av klimaendringer. Vi må være forberedt på en verden med flere mennesker på flukt fra konfliktsoner, uro, matmangel og ekstremvær. Som et ressurssterkt demokrati har Norge et særlig ansvar for å hjelpe sårbare mennesker på flukt. Asylretten må forsvares, og enkeltindivider aldri gjøres statsløse som følge av politiske vedtak i Norge.

Likestilling og vern mot diskriminering

For å sikre reell likestilling må vi kjempe mot all negativ forskjellsbehandling. Vi må aktivt motarbeide undertrykkende ideologier, bevegelser og samfunnsstrukturer. Kjønn, kjønnsuttrykk, seksuell orientering, funksjonsevne, etnisitet, livssyn og alder er dimensjoner som må ha et særlig vern mot diskriminering.

¹ Ansikt-til-ansikt-kommunikasjon på andre måter enn gjennom tale, for eksempel kommunikasjonsbøker, tematavler, enkeltsymboler, tekniske løsninger, osv.

Storsamfunnet har et ansvar for å bekjempe fordommer, hatprat og konspirasjonsteorier. En mangfoldig og redaktørstyrt medieoffentlighet, et rikt kulturliv, fri forskning og tilgjengelige arenaer for deltakelse er nødvendige forutsetninger for å lykkes. For å sikre alle muligheten til likeverdig medvirkning, medborgerskap og deltagelse, trengs universell utforming, altså utforming av bygninger, omgivelser og tjenester slik at de kan brukes av alle. Det gjelder både fysisk og digitalt, både i nabolaget, i lokalsamfunnet og i storsamfunnet. Positiv diskriminering, for eksempel kvotering, kan være effektivt for å bekjempe systematisk underrepresentasjon.

Urfolks rettigheter

Den norske staten har historisk, i flere sammenhenger og over lang tid, undertrykt urfolk og nasjonale minoriteter. For å legge grunnlaget for et ordentlig forsoningsarbeid og for å forebygge fremtidige overgrep, har majoritetssamfunnet et tungt ansvar. Norge har et spesielt ansvar for å sikre rettighetene til det samiske folket og de nasjonale minoritetene (kvener, jøder, skogfinner, romer og romanifolk).. Vi må sikre at urfolk og nasjonale minoriteter kan utøve sitt muntlige og skriftlige språk, sin kultur og forvaltning av kunnskap på egne premisser.

5. Meningsfulle liv i et trygt velferdssamfunn

Et trygt fellesskap gir grobunn for meningsfulle liv. Samfunnet skal gi gode tilbud innen både oppvekst, arbeid, helse, bolig og samferdsel. En velferdspolitik som sikrer og ser slike tilbud i sammenheng, gir den enkelte frihet og mulighet til å ta ansvar for oss selv og hverandre.

Et grønt samfunn bygger videre på den nordiske velferdsmodellen, hvor det offentlige tilbudet og universelle løsninger utgjør hjørnesteinen. Det er et offentlig ansvar å sikre grunnleggende rettigheter og materiell trygghet. Offentlige, private, ideelle og uformelle tilbydere kan samtidig utfylle hverandre, samarbeide og berike velferdsstaten.

Fritiden er avgjørende for å leve gode liv, ta vare på hverandre, og holde oss informert og engasjert i lokalmiljøet og samfunnet. Produktivitetsveksten bruker vi i dag til et stadig økende overforbruk. Nå må vi prioritere livskvalitet og tid foran økt materielt forbruk.

Trygghet og mestring

En trygg oppvekst er grunnlaget for et godt liv. Barnets behov for trygghet og kjærlighet, og fravær av overgrep og forsømmelse, ligger til grunn for politikk og myndighetsutøvelse. Barn skal ikke vokse opp i utenforskap og fattigdom, og har rett på et oppvekstmiljø fritt for trakassering og mobbing. Foresatte skal i stor grad ha frihet til og ansvar for å ivareta sine barns behov.

Barn og unge skal kunne bli skapende mennesker, som tar ansvar for seg selv og sine omgivelser. Gode, tilgjengelige barnehager og skoler er med på å ivareta barnas utvikling, behov for lek, bevegelse og sansestimulering. Utdannelsen skal gi barn erfaring med natur, kunst, kultur gjennom varierte fag, arbeidsmåter og utdanningsløp. Alle barns evner har verdi og alle barn skal oppleve mestring.

En offentlig skole, som tar i bruk best tilgjengelig kunnskap om barns utvikling, er grunnmuren i utdanningssystemet. Fellesskolen sørger for at barn med ulike bakgrunn møtes. Skolen skal hjelpe barna til å utvikle kritisk tenkning, medmenneskelighet og evne til konflikthåndtering. Alternativer utenfor den offentlige skolen er viktige tilskudd.

Deltagelse og mening

Å skape, samhandle, involvere seg og å delta er en kilde til mening. Det gjør også at vi klarer å løse oppgavene i samfunnet vårt. Å delta i arbeidslivet bidrar til økonomisk selvstendighet og selvrealisering, og arbeidsplassene er samtidig en sosial arena. Den enkeltes rett til verdighet og trygghet må samtidig ivaretas for alle, uavhengig av tilknytning til arbeidslivet.

Fysiske, kulturelle teknologiske og økonomiske barrierer som i dag stenger mennesker ute fra deltagelse må bygges ned. Et grønt samfunn tilrettelegger praktisk og økonomisk for at flere kan delta og bidra, gjennom lønnsarbeid og på andre måter.

Folkehelse i et raust samfunn

Et grønt samfunn styrker folkehelsen gjennom hele livet. Forebyggende helsearbeid er avgjørende og må utøves på alle samfunnsområder. Da må drivkreftene bak uhelse motarbeides. Blant dem er prestasjonsjag, ensomhet, forurensning, stress, utenforskap og ulikhet.

Alle må ha tilgang på helsetjenester. Helsevesenet må være gratis og i hovedsak offentlig finansiert. Helsevesenet må rigges for å møte mennesker med en helhetlig forståelse av fysisk og psykisk helse, og sammenhengen mellom dem.

En rettferdig ruspolitikk har som mål å hjelpe, ikke straffe. I et grønt samfunn er det balanse mellom omsorg hjemme og på gode institusjoner. Alle har rett til god pleie og oppfølging, også hvis de ikke har tilstedeværende pårørende. Frivillig deltagelse, fra enkeltpersoner og sivilsamfunn, er verdifullt for både den enkelte og for fellesskapet.

Menneskevennlige omgivelser

For at vi skal ha gode lokalsamfunn må myke trafikanter prioriteres høyest. Barn skal være trygge der de ferdes, uten å risikere å bli påkjørt eller utsettes for forurensning. Etter myke trafikanter – gående, syklende og rullende – må

kollektive, utslippsfrie transportløsninger prioriteres. Samfunnet skal være tilrettelagt på en måte som gjør at personer med ulike funksjonsnedsettelse kan delta. Vi trenger gode og trygge veier i distriktene. Samtidig må investeringer i veisektoren alltid prioritere godt vedlikehold, trafikksikkerhet også for myke trafikanter og klimasikre løsninger fremfor økt kapasitet og høyere fart.

Boligsektoren må reguleres, slik at vi får tilgang på gode hjem til en overkommelig pris. Vi må oppmuntre og legge til rette for alternative boformer som tar økologiske og menneskelige hensyn. Mennesker med ulike forutsetninger og funksjonsnivå må kunne leve gode liv i varierte boformer i forskjellige livsfaser. I sentrale strøk skal viktige funksjoner finnes i gangavstand fra der folk bor. Alle trenger tilgang på gode, gratis, offentlige møteplasser, og innbydende omgivelser.

6. En aktiv fredspolitikk

Økologisk og sosial bærekraft, demokrati, menneskerettigheter og respekt for liv er forutsetninger for å skape varig fred. Ikkevold er både et ideal og et viktig verktøy. Ikkevoldelig motstand og dialog kan dempe og løse konflikter når de oppstår. Samhandling og gjensidig forståelse mellom stater kan redusere behovet for voldsmakt til et minimum, og bidra til at folk vil leve sammen i fred.

Dialog og ikkevoldelig motstand og arbeid kan dempe og løse konflikter når de oppstår. Opplysningsarbeid, samhandling og gjensidig forståelse mellom folk og stater kan redusere behovet for voldsmakt til et minimum, og bidra til at folk vil leve sammen i fred.

Økt internasjonal samarbeid og sterkere internasjonale organisasjoner kan være viktige steg på veien. Norge skal bidra med en aktiv fredspolitikk i internasjonale fora og bygge videre på vår tradisjon for å legge til rette for fredsforhandlinger. Samtidig er fred mer enn fravær av krig. Når regimer utsetter sine egne borgere for folkemord og forbrytelser mot menneskeheten har verdenssamfunnet rett og plikt til å gripe inn. Norge har et moralsk ansvar for å støtte ikke-voldelige, pro-demokratiske bevegelser rettet mot autoritære regimer.

Grenser for bruk av militærmakt

Bruk av militærmakt innebærer vold som i seg selv er ødeleggende. Militære midler må i tråd med FN-pakten være absolutt siste utvei, og kombineres med sivil, ikke-voldelig og humanitær innsats, også i etterkant av en væpnet konflikt. Norge skal ikke delta i offensivt rettede militære operasjoner.

Norsk deltagelse i internasjonale militære operasjoner skal normalt forankres i et FN-mandat. I situasjoner der en vetomakt blokkerer vedtak som skal hindre folkemord eller forbrytelser mot menneskeheten, kan en intervensjon likevel være riktig, hvis det finnes bred internasjonal oppslutning. Når verdenssamfunnet griper inn militært, er vi forpliktet til å følge opp arbeidet med å sikre fred og stabilitet.

Norge er avhengig av forsvarssamarbeid med likesinnede stater for å ivareta rikets sikkerhet. Totalforsvaret og vår deltakelse i militære allianser skal være innrettet for å forsvare vårt og våre alliertes områder.

En restriktiv våpenpolitikk

Norsk våpeneksport skal være restriktiv. Dette skal ikke stå i veien for å støtte frihetskamper til selvstendige stater som utsettes for folkerettsstridig angrepskrig.

Arsenalene av atomvåpen og andre masseødeleggelsesvåpen er en alvorlig trussel mot alt liv. Enhver bruk av slike våpen må hindres, og Norge og verdenssamfunnet må jobbe aktivt for å ruste ned og eliminere disse våpnene. Vi må også hindre utvikling og spredning av autonome våpensystemer som kan ta liv uten meningsfull menneskelig innblanding.

7. Internasjonalt samarbeid

Vi er en del av et globalt fellesskap. Internasjonalt samarbeid er en forutsetning for solidaritet og for vår mulighet til å leve gode liv i Norge. Det gjelder ikke bare i møtet med klimaendringer, men også når det gjelder tap av natur, arbeidet mot fattigdom og for fred, demokrati og menneskerettigheter.

Ressurser og velstand er svært skjevt fordelt i verden. De som har minst ressurser og har forurenset minst rammes ofte hardest. Klima- og naturkrisen rammer ulikt og urettferdig. Internasjonal samhandling skal motvirke urettferdighet globalt og lokalt.

Liten økonomi med stort ansvar

Økonomisk samarbeid, investeringer og handel gir Norge ansvar og mulighet til å påvirke verden utenfor våre landegrenser. Norges gigantiske oljefond er grunnlagt på inntekter fra høye utslipp av klimagasser. Dette gjør Norge til et av landene i verden med størst ansvar og størst muligheter i klimakampen. Derfor må fondet brukes til å investere i klimaløsninger og til å kompensere land og regioner som blir hardt rammet av klimaendringene. Handel må underlegges etiske standarder og motvirke systematisk ulikhet og fattigdom, uverdige arbeidsforhold, ødeleggelse av natur og økosystemer og brudd på menneskerettigheter.

Europeisk samarbeid

Å samarbeide med Europa er nødvendig for å bekjempe klimaendringer, for sikkerhet og for å styrke menneskerettigheter. Norge er med på å forebygge fremtidige konflikter og bygge gode, bærekraftige samfunn i samarbeid med europeiske demokratier. Sammen med europeiske institusjoner vil vi bidra til å sikre demokratisk kontroll over økonomien, bekjempe sosial dumping og redusere ulikhet og maktkonsentrasjon.

Et demokratisk FN

I en verden der vi alle er avhengige av hverandre må nasjonale interesser noen ganger vike for det globale fellesskapet. Internasjonale organer trengs for å løse overnasjonale oppgaver og FN må styrkes. Norge må arbeide for et mer demokratisk, handlekraftig og effektivt FN, der viktige internasjonale spørsmål ikke styres av nasjonale eller kommersielle interesser.. Norge må arbeide for et mer demokratisk FN, der viktige internasjonale spørsmål ikke styres av nasjonale eller kommersielle interesser.

8. Digitale rettigheter

Prinsippene for et godt samfunn gjelder også for den delen av livet vi lever i digitale rom. Deltagelse i den digitale sfæren innebærer både ansvar og rettigheter.

Lik tilgang på nettet

Språk, alder eller funksjonsevne skal i minst mulig grad begrense mulighet til å bruke nettet for myndige borgere. Særlig når samfunnet krever digital tilstedeværelse er det viktig at ikke-digitale borgere tilbys et fullgodt alternativ. Den digitale tilgangen må i minst mulig grad være avhengig av en spesifikk programvare eller teknisk løsning.

Vern mot overvåking

Personvern og kommunikasjonsfrihet skal stå sterkt og sikres mot vilkårlige inngrep, både fra staten, kommersielle aktører og andre borgere. Overvåking og andre inngrep i borgernes kommunikasjon uten den enkeltes uttrykkelige samtykke, må bare skje når det foreligger konkret mistanke om kriminell atferd. Statlig overvåking er en fare for ytringsfriheten.

Å oppgi personlige data, inklusive sporing, skal ikke være en forutsetning for å bruke internett. Privatpersoner må ha rett til å være anonyme, sende kryptert informasjon og vite hvilke data som er lagret om dem. Persondata skal ikke viderefremmes uten informert samtykke.

Digitalt borgeransvar

Internett og kultur er viktige globale allmenninger som må tas vare på. Gjennom å være mediet som gir oss tilgang på borgerrettigheter som ytringsfrihet og organisasjonsfrihet gir internett oss nær grenseløse muligheter for skaperkraft, livsutfoldelse, og utveksling av ideer og kunnskap. Derfor må et fritt, åpent og nøytralt internett anses som en grunnleggende infrastruktur, tilgjengelig for alle.

Samtidig må vi være bevisste på hvordan ulike plattformer kan misbrukes til diskriminering og til å fremme anti-demokratisk virksomhet. Barn og unge trenger et særlig vern, også mot nettmobbing, utestenging og utlevering.

Avslutning

Grønn politikk kan aldri være endelig utarbeidede løsninger på alle eksisterende og fremtidige utfordringer. Vi har derfor en ydmyk og lyttende holdning i møte med mennesker, kunnskap og sivilsamfunn – som den internasjonale miljø-, freds- og solidaritetsbevegelsen – slik at vår politikk stadig utvikles i møte med nye tider, ny innsikt og ny forståelse.